

BOHUSLAV TOBYŠKA **plukovník letectva in memoriam**

Před několika dny uplynulo 100 let od jeho narození pekaři Václavu Tobyškovi v České Rybné. Když Bohouš začal chodit do školy, musel do půl osmé rozvést zákazníkům housky a rohlíky, aby stihl vyučování. Ve škole dostával nejlepší známky a bylo na něho vždy spolehnutí. Ale také si vysloužil pověst rváče, protože si nenechal nic líbit a spory se spolužáky si vyřizoval ručně. Na doporučení učitelů rodiče po dokončení obecné školy Bohouše přihlásili na reálné gymnázium v Kostelci nad Orlicí a otec chtěl, aby pokračoval ve studiu na vysoké škole.

Bohouš však učinil životní rozhodnutí v roce 1934, když se u odvodu přihlásil k letectvu. Nastoupil do školy pro záložní důstojníky letectva, v létě 1937 byl vyřazen jako poručík a na jaře 1938 byl zařazen jako stíhací pilot. Květnovou mobilizaci strávil na polním letišti. V létě patřil mezi 230 vojenských letců, kteří se v rámci X. všesokolského sletu zúčastnili letu nad Prahou. V zářijové mobilizaci jeho peruť přeletěla z Pardubic do Nitry. Z horského letiště s krkolomným přistávacím manévrem měla bránit naši hranici s Maďarskem. Přistávat se tam letci naučili, ale nepříznivé počasí po kapitulaci je na nějaký čas uvěznilo v Brně.

Po 15. březnu 1939 žil jedinou myšlenkou, jak a kudy se co nejdříve dostat do zahraničí. Již v květnu ilegálně přešel do Polska. Protože pro letce byl tehdy za

jedinou možností bojovat považován vstup do francouzské cizinecké legie, vrátil se do Protektorátu, aby se u vyšších důstojníků letectva ujistil, že to nebude považováno za zradu. I druhý přechod se mu podařil a v létě již byla skupina letců ve Francii. Do konce roku se na alžírských letišťích školili na francouzských stíhačkách. V lednu 1940 mohli Češi a Slováci zrušit svůj závazek vůči francouzské armádě. Skupina poručíka Tobyšky byla přemístěna do Marseille a záhy do Sýrie, aby tam chránila ropovod. Jejich poslední základnou byl Al Qusseyr se stany uprostřed písku. Ve dne vedro a žízeň, v noci citelný chlad. Jejich společníky byli škorpióni, hadi, tarantule a podobná havěť. Po kapitulaci Francie přišel zákaz létání a Čechoslováci měli být internováni. Francouzský velitel základny ještě stačil obstarat auto, které je převezlo na palestinskou hranici, kde je převzali Angličané. Naši letci 12. srpna 1940 vypluli Suezským průplavem kolem jižní a západní Afriky do Liverpoolu.

Po přeškolení byl npor. Tobyška začátkem roku 1941 přidělen k civilní dopravní společnosti, zajišťující dopravu na Island, Orkneje a Hebridy. Od 1. srpna velel peruti, která přelétávala nové a opravené letouny na místa jejich určení. V říjnu 1942 byl už jako příslušník 311. čs. bombardovací peruti povýšen na kapitána. Jako velitel posádky Wellingtonu a později čtyřmotorového amerického Liberatoru prováděl v roce 1943 hlídkové lety proti ponorkám nad Biskajským zálivem. Za šestitýdenní stáže u 8. americké letecké armády se zúčastnil náletu na Mostec-

ko s létající pevností B-17. S americkými letci se vsadil o bednu whisky, že na jejich základně proletí pod dráty nízko položeného telefonního vedení. Když jim to předvedl, hned po přistání ho čekali u dveří ubikací s bednou, kterou před jejich užaslými zraky vyhrál. Po stáži u Američanů velel letce a létal dále nad Biskajským zálivem. Na vánoce převzal vysoké anglické vyznamenání Letecký kříž. V březnu 1944 byl povýšen na štábního kapitána. V říjnu již byl natolik vyčerpán, že se celý měsíc léčil v nemocnici a po zotavení zastával funkci styčného důstojníka u britského velitelství dopravního letectva.

Do vlasti se vrátil 19. července 1945, byl povýšen na majora a oženil se. Byl určen velitelem Letecké dopravní skupiny, která do února 1946 zajišťovala vnitrostátní i mezinárodní leteckou dopravu. Major Tobyška díky svým zkušenostem a známostem v zahraničí levně pořídil nákup letounů a náhradních dílů. Po zrušení LDS velel v hodnosti podplukovníka leteckému dopravnímu pluku, ale již v květnu byl uvolněn pro ministerstvo dopravy. Jako provozní náměstek Československých aerolinií měl vyšetřovat nepořádek a množství se nehody. Ve druhé polovině roku 1947 nabídl prezidentu Benešovi, že pozemní jednotky letectva obsadí strategická místa v Praze a pomohou tak stabilizovat situaci dřív, než zasáhne bezpečnost. Kopii návrhu však dostal gen. Reicin. Příslušný útvar nechal odzbrojit, zastupujícího velitele vyměnit a pplk. Tobyška byl v únoru 1948 z ČSA propuštěn a poslán na dovolenou. Začátkem března navštívil Tobyšku v noci

osobně gen. Vicherek s tím, aby okamžitě zmizel, protože má být v nejbližších dnech zatčen. Ještě ten den ráno jeho i těhotnou manželku jeho řidič odvezl na chatu u Mariánských Lázní a známý celník mu umožnil tajný přechod hranic do blízkého Selbu. Koncem července již mohl i s manželkou odletět do Londýna.

Bydlení u přátel z války brzy vyměnili za výhodné bydlení u židovského emigranta z Polska. Těžší bylo sehnat zaměstnání. Zkušených pilotů, navíc mladších a Angličanů, bylo v Anglii dost. Štěstí nakonec přineslo setkání s etiopským velvyslancem. 10. června 1949 rodina odletěla do Addis Abeby a hned druhý den Tobyšku přijal císař Haile Selassie I., „Jeho císařské Veličenstvo, vítězný lev kmene Judů, zplnomocněnec a prostředník svaté Trojice, Bohem vyvolený císař Etiopie“. Ve vlasti od 14. října 1948 zběh v hodnosti vojína se stal významným poradcem v otázkách letectva a hospodářství v hodnosti colonel (plukovník) s volným přístupem přímo k vládci země.

„Colonel Toby“ díky svým známostem úspěšně plnil úkoly v zahraničí a odhalil i rozkrádání císařského majetku v zemi. A císař jej také císařsky odměňoval. Od začátku šedesátých let minulého století i do Afriky pronikaly demokratizační směry. Tobyška musel znovu řešit problém: oblíbil si Etiopii a byl nesmírně vděčný císaři za bezproblémové zajištění rodiny. Na druhou stranu si uvědomoval, že zdejší režim brání rozvoji demokracie podobně, jako v jeho rodné zemi, a odešel do Itálie. Po delším a ne příliš úspěšném pobytu v Evropě ho císař opět

vyzval k návratu. Toby tentokrát přiletěl po dlouhém váhání až na jaře 1974. K císaři se už pro vojenské povstání nedostal. Když se ho povstalci ptali, proč císaři sloužil tak dlouho, odpověděl: „Vážil jsem si ho proto, že mi dal nový domov, cestovní pasy a zaměstnání. Kdyby nebylo jiných důvodů, zůstal bych mu povinen poslušností, oddaností a zdravým respektem“. Dovolili mu odletět a celá rodina dostala nové pasy s názvem „Vláda socialistické Etiopie“. Nakonec opustil i Itálii a dožil na malebné haciendě ve Španělsku. Jeho spolužák z kosteleckého gymnázia se později postaral o to, aby i v rodné zemi byl povýšen na plukovníka letectva in memoriam.

Článek jsem napsal podle knihy Čestmíra Sládka Colonel Toby na přání paní Jarmily Jaškové a lituji, že si ho už nepřečte.

Pavel Svědih
Žamberské listy č. 2/2014 z 31. ledna 2014